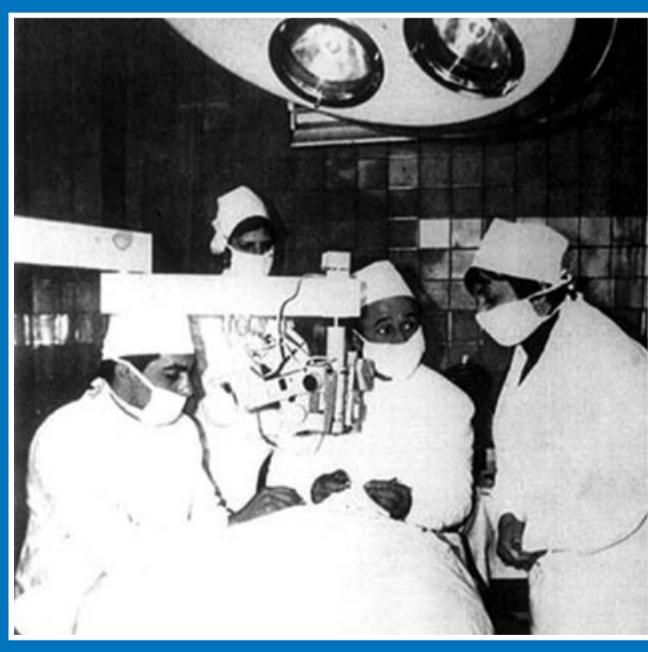

Zarifa Əliyeva - 100

Dünya da ən qiymətli nemət sağlamlıqdır deyirlər! Və bəzən buňu sağlamlığımızı itirdikdən sonra darindən dərk edirik. El-oba, xalq üçün gərəklı insanlar da belədir! Onları itirdikdən sonra yerləri boş qalır, gözlərimiz daim axtarır-arayır... Akademik Zərifə xanım Əliyeva xalqımızın qəbində özüne yurd salmış gərəklı, fədakar, həm də təvazökar insanlardandır.

HƏKİM, CƏMİYYƏT, XƏSTƏ:

mənəviyyat və fəal həyat mövqeyi

(on sözəvəzi)

Müasir təbabətin inkişafı elə yüksək zirvələrə qalxıb ki, otuz-qırıl il önce bu forziyyə, hətta həyata keçməz bir arzu kimi qobul oluna bilərdi. Hal-hazırda qazanılan bu nailiyotlər adı bir iş kimi sakitcə qobul edilir (görünür insan təbiəti belədir). Halbuki yaxın zamanlara qədər insanın müxtəlif daxili üzvlərinin: ürəyin, böyrəyin transplantaşiyası, ürok damarlarının dəyişdirilməsi, baş-beyin və magistral damarların üzərində aparılan cerrahi emoliyyatlar insanı həyata getirirdi. Artıq bütün bunlar hamisini böşüryütin dünənki günüdür. Bu gün isə təbabət lap nağıllarda olan cəvərlər, qəhrəmanlar kimi saatbaşa, günbegün inkişaf edir, tokmilioşur. Təbabət goləcəyə yönəlib və onuna yasayırlar, iştirak edir. Yeniliklər, ixtiralar, kəsirler, həssas, ince elektron cihazlar təbabətə uğurla tövbə edilir.

Bir az obrazuş şəkildə desək, təbabətin xalq mülkiyyətin sərhədləri daxilində elmlərdən doğaçı ayrıılır, insan biliyini, təfəkkürünü diri orqanızın haqqında zənginləşdirir, onun daha yaxşı inkişaf üçün əməniliklə rəsəp verməyə köməklə edir.

Lakin məalicə və diaqnostikanın texniki təminat nə qədər mükəmmələşsə də, həmişə olduğunu kimi, insan sağlamlığı keşiyində duran canlı həkim osas yeri tutur. Təbabət gündən-güna inkişaf edir, o dəyişməyə, yeniləmeye bilməz, yeganə dəyişməyən həkimin qarşısında duran yüksək mənəvi etik, peşəkarlıq tələbləridir.

Bizim ölkədə zəhmətkeşlərin mənəvi tərbiyəsi üçün hər cür şərait yaradılıb. Dövlətimiz cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafının təkmilləşdirilməsi məsələsinə müümü dəqiq yetirir. Mənəvi-siyasi iqlim yaxşılaşdırıcı hər bir insanın bacarıq və istedadını, onun dənəsi sivilizasiyasiñ mənəvi-mədəni zənginliklərinə yiyələnmə cəhdini artırır.

Əxlaqi tərbiyə həyat terzinin hərtərəfli təkmilləşdirilməsi ilə əlaqəlidir. Bu prosesdə ictimai borca şüurlu münasibət, fəal həyat mövqeyi formalaşır. Sözlə işin vəhdəti gündəlik davranış normallarında teşəkkül tapır. Buna görə də insan hayatındə osas məsələlərdən biri davranışında mənəvi amil, eqidəsinin onun içinde və əməllerində təzahür etməsdir.

Tərbiyəye elə bir müddəəni tövbə etmək olar ki, ideyalar kütlələrin tərəfindən qəyd edilir, mənimşənli. İnsanlar arasındakı münasibətin osas tənzimleyicisi kimi, əmək və ictimai siyasi fealiyyətin güclü stimul, cəmiyyətin tərbiyəsində tam təcəssüm olunmuş sosial-müsəbət əxlaqi qiymət və normaların şəhəriyyəti barede fəlsəfənin baniləri dəfələrlə qeyd etmişlər. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, əxlaq həyat terzinin müyyəyen edən yeganə amil deyildir.

Şəhəriyyətin davranışının mümkün dəllərlərinin müxtəlifləyini, filosoflar demisən, alımlar səciyyələndirərək yazırlar: "Irade ehtirasla və ya düşüncə ilə müyyəyen olunur. Lakin vəsitələr öz növbəsində bilavasitə ehtirasla və ya düşüncəni müyyəyen edən çox müxtə-

Ömrünü-gününü təkcə ailəsinə, övladlarına deyil, həm də insanların sağlamlığına həsr etmişdir. İnsanların gözüne nur, ürəklərə işq bəxş edərdi... Bir alım kim i daim arayıb-axtarmış, Azərbaycan üçün xarakterik sayılan göz xəstəliklərinin müalicəsi üçün uzun illər tədqiqatlar aparmış, üsul və vəstələr tapmışdır.

Zarifa xanım Əliyevanın həm də özünəməxsus həkim fəlsəfəsi, xəstələrə yanaşma metodu, principləri olmuşdur.

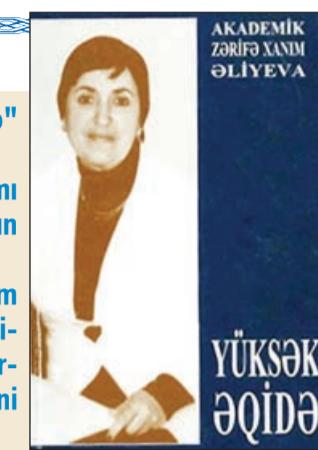
Bütün bunları o, qələmə aldığı "Yüksək əqidə" kitabında həssaslıqla eks etdimişdir.

Dövlət başçısı canəb İlham Əliyevin sərəncamı ilə bu il həm də akademik Zarifa xanım Əliyevanın yüzzilik yubileyi qeyd olunacaqdır.

Şanlı yubiley ərafəsində akademik Zarifa xanım Əliyevanın "Yüksək əqidə" (həkimlik etikası, həkimin ürəyinin və fikirlərinin paklığı) kitabından parçaları dərc edir, onun əziz və unudulmaz xatirəsini ehtiramla anırıq.

Akademik Zarifa xanım Əliyeva

olar". Səhiyyə işçiləri ilə əməli olaraq hər bir adam əlaqəlidir. Həkim dünyaya golisi körpəyə vətəndən yoluñ gözloyır, körpəyə ilk addimı atmaqdə kömək edir, insanın gözü qarşısında dünyanyan bütün röngörəni və genis üfüqərni açır, qayğışılık onun rühi sağlamlığını möhkəmləndirir. Səhiyyə xidmətinin əxlaqi ab-havasından, həyat fəaliyyətindən və səmərəliliyindən milyonlara insanın ruhi əhvali və, deməli, bizim işimizin uğuru nəticələri çox asildir.

Biz fəxr ilə qeyd edə bilərik ki, XX əsrin əvvəlinə nisbəton indi biziñ respublikada həkimlərin sayı ağlaşınmaz dərəcədə çoxalıb. Əsrin əvvəlinde iki milyondan çox əhalisi olan Azərbaycan cəmi beş-on həkim var idi. Epidemiyalar, antisantiariya, achiq yoxsulluq on minlərlə həyatə son qoyurdu. Təbabət insana kömək etməkdə aciz idi. XX əsrə biz böyük həkim, tibb alımları orduşu ilə daxil olur. Hal-hazırda əhalimin hər 10 min nəfərindən düşən həkimlərin sayı görə Azərbaycan nəinki Şərqiylərləndir, hətta inkişaf etmiş İngiltərə, Fransa, Almaniya kimi ölkələrdən qabaqdadır. İndi biz Şərqiylərlər üçün bütün sahələrdə nümunəvi olan bir respublika çevrilmişik.

İndi respublikamızın səhiyyəsində də bir sıra islahatlar aparılır. Səhiyyənin inkişafı xalqımızın rəfahının gölöcək də yüksəlməsinə, onların əmək və mösiət şoraitinin yaxşılaşdırılması ilə bərabər, yeni insanın formallaşmasına, şəxsiyyətin hərəkətiñ inkişafına, həyat tərzinin təkmilləşdirilməsinə imkan yaradacaqdır.

Əxlaqi tərbiyə vo təbabət insanın səmərəli təlobatının əsaslaşdırılmasında qarşılıqlı fealiyyət göstərir, əmək fəaliyyətinin psixofizioloji və sanitər normalarını müyyəyen edir, ümumi və şəxsi həyatda sağlam həyat tərzini, adət və davranış qaydalarını təsdiqlidir.

Çox düzgün fikirdir ki, insanın sədəti üçün elmi axtarış və bilavasitə onuñ gündəliq qayğısı, təbabətə sehiyyə ilə çox six əlaqəlidir.

Təqdim olunan kitabçanın məqsədi bə dərin müləhizələrin əxlaqi nöqtəyi-nəzərini müyyəyen dərəcədə aqmaqdır.

təbəqələrinin nümayəndələrinə, o cümləden həkimlərə aiddir. Həm de qeyd etmək lazımdır ki, peşə mənəviyyatı davranışının bilavasitə tənzimleyicisi kimi ömür çıxır, ona görə ki, bılıkların məsləkə, məsləklərin isə əməli fəaliyyətə çevriləmisi mexanizmə kollektiv mənəvi psixoloji ab-havasından, bu kollektiv üzvlərinin peşə-qərəfi qarşılıqlı münasibətinin real normalardan asıldır. Həm de qeyd etmək lazımdır ki, peşə mənəviyyatı təbəqələrinin həkimlərə, bəziləri elə hesab edirlər ki, həkimlərin əxlaqi və davranış xüsusiyyətləri barəsində danışmağı əsas yoxdur. Lakin bu səhər müləhizədir.

İctimai fəaliyyətdən asılı olaraq şəhəriyyənin funksiyası və ictimai şəhəriyyətliyiliyi müxtəlifdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, şəhərin təsəkkülli mənbə prinsipləri özündən dərəcədən əməkli inkişaf: əhalinin ixtilaslaşmış tibbi yardımından istifadə edə bilməsi, şəhəriyyənin profilaktik istiqaməti, elmlə təcrübənin vəhdiyi və nəhayət, həkimliyin yüksək mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərini birləşdirmişdir.

Səhiyyənin sosial əsaslarını - insanların xəstələnməsi və sağlamlığı sərtlərini, maddi nemətlərin istehsalının müyyəyen üsulu ilə, istehsalın bu və ya digər işlərinin inkişaf qanuları ilə, cəmiyyətin iqtişadı və siyasi quruluş ilə əlaqələndirir. Milyon-milyon insanların kütləvi şəkildə məhv olması, mühərbi və acliqdan xilası sosial-ictimai kurulmuşdan asıldır.

Ümumiyyətə, ən vacib sosial məsələlərdən biri insanların sağlamlığı qorunmasıdır. Ona görə ki, sosial mühitdə insanın əmək, mənəvi-əxlaqi mövqeyi, düşüncəsi, əhəmiyyətli rühiyyəsi, dünəyə baxışı, özüne Yer kürəsində moskunlaşmış özü kimilərinə münasibət yetişdirir. Belə sərətdə mənəvi həkimliyin, əxlaqi ənənlərinə yədən mənəviyyatla feal məbarizə kimi sosial mənali fəaliqliq.

İctimai inkişafın dialektikası özü

insanın ideya-əxlaqi keyfiyyətlərinin sonrakı təsir üzvlərinin işlənilməsi, proqnozlaşdırılması və s. Bu məsələlərin hərəkəti zəhmətkeşlərin tərəfindən peşəkarlıq tələb edir. Buna görə də təbəqələrin hərəkəti və şəhəriyyətini təsdiq etməlidir. Onsur şəxsiyyəti öz fealiyyətinin əxlaqi mənasını dərk edib, mənimsoyə biləm və həmin sonetin, o cümlədən həkimliyin, əxlaqi ənənlərinə yədən mənəviyyatla feal məbarizə kimi sosial mənali fəaliqliq.

İctimai inkişafın təsdiq etməsi

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf

həkimliyin müyyəyen dərəcədən əməkli inkişaf